

KARI JOUTSAMO — ALLAN ROSAS —
HOLGER ROTKIRCH (toim.): **Kansat ja
oikeus. Aikamme kehittyvä kansainvälinen
oikeus.** Helsinki 1980. 307 sivua.

Uuden suomenkielisen kansainvälisen oikeuden oppikirjan ilmestyminen on aina myönteinen asia, sillä eihän niitä vielä kaiken kaikkiaan liiemmästi ole. Tämän nimenomaisen uutuuden toimittajat ilmoittavat pyrkinensä »täydentämään perinteisen oppikirjan muotoon kirjoitettua teostyyppiä». Vertailu lähinnä mieleen tulevaan suomalaiseseen vastineeseen, *Bengt Bromsin* oppikirjaan »Kansainvälinen oikeus» osoittaakin, ettei »Kansat ja oikeus» yksinään riittäisi antamaan ehjää kokonaiskuvaa käsitelystä tieteenalasta. Siinä on kuitenkin voitu valottaa laajemmin eräitä asia-alueita, joten täydentävä funktio toteutuu tällä tavoin ja lisäksi Bromsin kirjasta osittain poikkeavien näkökulmien ja tulkintojen muodossa. Mahdollisesti hieman erilaiseen käyttötarkoitukseenkin viittaa toimittajien ilmoitus, että kirja on tarkoitettu muuhunkin kuin yliopistokäyttöön mm. välttämällä »ahtaan juridista lähestymistapaa» ja yhdistämällä tieteellisyys helppotajuisuuteen, missä on kohtuullisesti onnistuttukin. Tosin on vaikea sanoa, eroaako se tässä suhteessa muista kansainvälisen oikeuden oppikirjoista, joissa yleensäkin on vähemmän munkkialatinaa kuin useimmissa juridiikan, jos kohta myös yhteiskuntatieteen opuksissa.

Kysymyksessä on neljäntoista ilmeisesti poliittiselta ajattelultaan toisiaan suhteellisen lähellä olevan kirjoittajan antologia, jossa hieman yli 300 sivuun sisältyy kaksi-

toista artikkelia kansainvälistä oikeutta koskevasta tai sivuavista aiheista. Antologiatyyppisyydestä aiheutuu sekä etua että haittaa. Jos Bromsin oppikirja on tiedonvälisen opiskelijan kannalta kuin argentiinalainen jättiläispihvi, joka tekee kylläiseksi, mutta saattaa myös uuvuttaa ja jättää keskenkin, niin »Kansat ja oikeus» on kuin kepeämpi šašlikki, joka ei vie kokonaan nälkää ja jonka joitakin paloja haluaisi lisää — joitakin herkkujaan siitä saattaa kuitenkin löytää varsin tyydyttävästi. Selvakielisesti tämä merkitsee, että Bromsin kirjaan verrattuna antologiassa on käsitelty laajemmin ainakin sellaisia kansainvälispoliittisestikin relevantteja aiheita kuin uusi kansainvälinen taloudellinen järjestys (Kari Joutsamo), monikansalliset liikeyritykset (Esko Antola) sekä todentaminen aseidenriisunnassa (Allan Rosas ja Unto Vesa), kun taas voisi luetella joukon (etupäässä melko juridispitoisia) aiheita, joita siinä on käsitelty suppeammin tai ei ollenkaan. Päällekkäisyyttäkin on tullut: esim. kansainväliseen ympäristöoikeuteen ja luonnonvarojen käyttöön liittyviä asioita on nähdäkseni molemmissa kirjoissa käsitelty suurin piirtein yhtä laajasti, mikä ei silti estä sitä, että esitykset yksityiskohdissa täydentävät toisiaan. Kun kaikki mainitut vahvat aiheet ovat viimeaikaisen kansainvälisen politiikan keskeisiä kysymyksiä, antologia saa niistä alaotsikon kanssa sopusoinnussa olevaa aktuaalia sävyä. Haittana opiskelijan kannalta on taas pidettävä sitä, että täysin eriaiheiset ja eri tavoin käsitellyt artikkelit eivät tue toisiaan eivätkä lukijan muistia eikä antologian läpi kulkevaa punaista lankaa löydy.

Kunkin kirjoittajan osuuden antologiassa on kai määrännyt se, että jokainen on kirjoittanut parhaiten hallitsemastaan tai muuten itselleen sopivasta aiheesta. Tästä on aiheutunut, että kirjan yksityiskohtiin sisältyy monin paikoin hyvää ja pätevää työtä. Mm. Lauri Hannikaisen esitys kansainvälisen oikeuden johtavista periaatteista on selkeä ja johdonmukainen, samoin Holger Rotkirchin ympäristöoikeudesta. Toisaalta on jäänyt hieman sattuman varaan, mitä kansainvälisen oikeuden kokonaisuudesta on käsitelty ja mitä ei. Arvioijan näkökulmasta voikin kysyä, eikö kokonaistulokselle oli-

si ollut eduksi, jos aiheeksi olisi otettu joku yhtenäinen teema, jota olisi monipuolisesti valotettu. Tai vaihtoehtoisesti kaksi—kolme suhteellisen hyvin katettua teemaa.

Jos tämäntapaiselle linjalle olisi menty, eräs mielekäs tehtävä olisi ollut julkaista *Erik Castrénin* vuonna 1959 ilmestyneen teoksen »Suomen kansainvälinen oikeus» vanhentuneet osat ajan tasalle saattava ja muita tähän teemaan liittyviä artikkeleita sisältävä kokoelma. Nyt antologiassa liittyy Suomeen suoranaisesti vain Osmo Apusen artikkeli Suomen turvallisuuspoliittisista sopimuksista. Se on kirjoitettu asiantuntevan varmasti ja hallitusti, mutta siinä esiintyy kirjalle jossakin määrin muutenkin luonteenomaisia tiivistämisen ongelmia. Varsinkin puolueettomuudelle omistetut vajaan kaksi sivua — ainoat, jotka koko kirjassa koskevat tätä käsitettä — on kirjoitettu niin suppein viittauksin eri vaiheisiin Suomen puolueettomuuden kehityksessä, että luulisin opiskelijan tämän kohdan ymmärtääkseen joutuvan turvautumaan muiden lähteiden täydentävään funktioon.

Laajuudessaan ehkä ongelmallisimman aihepiirin on saanut käsiteltäväkseen Ilkka Saraviita artikkelissaan »Valtioiden yhteistyö kansainvälisissä järjestöissä». Ymmärtää kyllä, että tämäntapainen yleisesitys tästä aiheesta on antologiaan haluttu, yhtenäistä katsaustahan kansainvälisiin järjestöihin ei esim. Bromsin kirjaan sisälly. Aiheen laajuuden ja ehkä kirjan toimitusperiaatteidenkin vuoksi Saraviita on kuitenkin joutunut ikäänkuin liikkumaan kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisen politiikan välimailla tavalla, josta on vaikea sanoa, minkä verran siitä kummankaan alan edustajat kostuvat. Vaikka kaikenlaisten typologioiden yms. käyttö on juuri yhteiskuntatieteilijöille luonteenomaista, en oikein tiedä, kuinka hyödyllistä tarkoitusta tässä artikkelissa palvelevat kansainvälisten järjestöjen monenlaiset luokittelut, joita ei sitten jatkossa voida käyttää hyväksi. Aiheensa hyvin tunteva Saraviita olisi varmasti pääsyt enemmän oikeuksiinsa selkeämmin rajatun aiheen kimpussa.

On hieman hankalaa yrittää tiivistää antologiasta sen kansainvälispoliittinen ja yleensä muille kuin oikeustieteilijöille koituvaa hyötyä. Kirjoittajaluettelolle antaa

näyttävyyttä joukko tunnettuja kansainvälisen politiikan tutkijoita, joskin eräiden osuus rajoittuu toisen kirjoittajan artikkelin yhteyteen sijoitettuun muutamaan sivuun. Lähinnä katsoisin, että kansainvälisen politiikan opiskelija ja tutkijakin voi hyödykseen tutustua antologian artikkeleissa käsiteltyjen tuttujen ongelmanasettelujen juridisiin aspekteihin ja siinä sivussa saada uutta faktatietoakin niistä. Kirjoittajajoukon jakaantuminen oikeus- ja yhteiskuntatieteilijöihin herättää odotuksia poliittisten ja oikeudellisten ongelmien suhteen käsitteystä. Tämä rajankäynti jää kuitenkin lähinnä Allan Rosasin yksinään suoritettavaksi suppeahkossa, mutta mielenkiintoisessa artikkelissaan »Oikeus ja politiikka kansainvälisissä suhteissa». Siihen sisältyy hyvä, joskin ensikuulemalta hieman humoristiselta tuntuva huomautus kansainvälisen »piilorikollisuuden» vähäisemmästä esiintymisestä valtiosisäisiin olosuhteisiin verrattuna! Omasta puolestani olisin odottanut, että artikkelissa olisi käsitelty hieman laajemmin Sveitsin ehdotusta uudeksi eurooppalaiseksi riitojen selvittelyjärjestelmäksi, jota Suomikin on ETYK:issä kannattanut ja joka kuulunee tämän problematiikan merkittävimpiin uusiin piirteisiin.

Kaiken kaikkiaan »Kansat ja oikeus» on joka tapauksessa varsin oppikirjamainen ja eroaa »perinteisestä» oppikirjasta vähemmän kuin alkulauseen luettuana voisi odottaa. Voisi kysyä, olisiko kirjoittajien kannattanut ottaa ilmoitettu täydentävä funktio kirjaimellisemmin, jättää jonkin verran pois muissakin teoksissa käsiteltyjä yksityiskohtia ja pyrkiä hieman enemmän essee-mäisyyteen. (Rosasin em. artikkeli onkin mielestäni selvä askel tähän suuntaan.) Ehkä kirjan käyttökelpoisuus joihinkin tarkoituksiin olisi tästä vähentynyt, mutta toisaalta se olisi saattanut tuoda enemmän kokonaan uutta suomalaisen kansainvälisioikeudelliseen kirjallisuuteen.

Jukka Huopaniemi